

Ars epica

A tisztogatásról...

Valami kegyes düh munkál bennem mindig, valahányszor takarítok. Mintha a tisztítás, a megtisztítás egyenlő volna az irtással. Pedig csak pókháló, szürke porpamacsok és szétlappadt, megszáradt sárcseppek kerülnek indulatos takarításom áldozataivá. Ám itt, a szülői házban, ahol már hónapok óta nem lakik senki, a megszűnés és az emlékek árnyai ránehezednek a lakásra. A porszívó fejét úgy löködöm, mintha régről maradt, nyomasztó foltokat akarnék eltávolítani. Az új, modern ablakok leszívetelték az enyészetet.

- Te csak akkor írd, ha kérnek rá!

Apukám mondta ezt. A folyosószerű konyhában állt, támasztotta az újságos polcot. Bizonyára meg akart kímélni csalódásuktól, amiket egykor átélt. Attól a fojtástól, amit ő is megtapasztalt, miközben filmrendezői, művészi ambíciói belefúlladtak a vidéki létingerszegénységébe. A lét normalitása iránti igény megfoganni sem engedte a kimondás vágyát. Az ablakok konzerválták a szellemi enyészetet...

- Te csak akkor írd, ha kérnek rá!

Ugyan honnan is tudhatta, hogy ez nem akarat kérdése? Honnan tudhatta, hogy csak abban voltam szabad, milyenné válok mint üres edény? Hogy mi kerül bele az edénybe, az már nem elhatározásomon és kitartásomon múlt. Mert nem akarat és nem a futás, hanem a kiválasztás és a kapott szó, a kapott gondolat, a tőlem független inspiráció töltheti meg igazán azt az üres edényt.

Húzom a porszívót. Körös-körül a *figus benjamina* fehér erezetű, halványzöld levei. Állítólag a fügék nemzetségébe tartozik. Ez a szerencsétlen már kiszáradt, a szomszéd szobában szintén elpusztult néhány növény, azok is mind ilyen ősi nemzetségű fajták. Az imént felsöpörtem a leveleket, de mindig újak hullanak le. Nincs szívem kivinni a dézsát. Húzom a porszívót, gondolataim kócosak,

mint a fikusz ágai. Valójában nem a tisztátalanságot kell eltakarítanom, csupán rendeznem kell magam számára a volt és a van küszöbén a világot. Kisöpörni, elbúcsúzni, megtartani, őrizni, élni, élni, élni... Zúg a porszívó. Élni, és elfogadni az életet úgy, mint egykor a halált.

A szóról...

Tizenhárom-tizennégy éves lehettem, amikor találkoztam a mondattal. Talán Ottliknál, de úgy rémlik, másutt. Úgy állt ott a jobb oldalra terelt két rövid sorocska, s alatta a forrás, mint egy talány. A talány, ami nem ereszt. Akkor sem ereszt, amikor a tiéd lett, amikor érteni véled, amikor mindennapjaid és gondolkodásod elpusztíthatatlan, kitörölhetetlen részévé vált. Még mindig foglalkoztat, továbbra is igyekszel magad számára újra és újra értelmezni, saját univerzumod alaptételeként alkalmazni és viszonyítási pontként rá támaszkodni.

„Annakokáért tehát nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené.”

Akkoriban nem értettem a mondatot, s bosszantott, hogy bár minden szava világos, a teljes szöveg jelentése homályos. Talán valami tartozik hozzá, amiről nem tudok? Egy értelmező mondat előtte, utána vagy körös-körül? Mi áll mögötte? Miről beszél? Azt hittem, értelmezés által tudom majd felfogni, miközben a megélt tapasztalat nyitotta ki később a jelentés igazságát. Amikor akartam, fogszorítva, négykézláb is: akartam. Sírva igyekeztem. S amikor futottam, loholtam: kerestem az emberi lehetőségeket. Pedig van, ami nem az enyém, s azt se akarás, se futás nem adhatja meg. Az, amit síráson, fogcsikorgatáson, izzadáson és görcsös igyekezeten túl megkapunk. Kegyelemből.

Az pedig jött, amikor nem vártam. Már nem. Vagy egyáltalán nem is gondoltam vele. Hivalkodástól mentesen, csöndesen, szinte leheletként rám szállt, hogy akarásom és futásom már megbízatásban értelemmel teljen.

Az értékről...

Nemrég egy nagy emberforgatagban összetalálkoztam tekintetem az ünnepelet és futtatott írónővel, akivel talán egykorúak is vagyunk. Ő ismert, közkedvelt író, valahol a magas és a szórakoztató irodalom közti bizonytalan mezsgyén dolgozik. Évekkel ezelőtt olvastam épp aktuális regényét, s egy elemző kritikában felsoroltam a könyv hibáit, csalódásom számos okát. Ha akkoriban nem írom meg azt a bírálatot, most megszólítottam volna, de abban a pillanatban – a ráismerés pillanatában –, amikor rájöttem, ki az a fiatal, kicsit nyúzott, de roppant kedves teremtés, azonnal felébredt bennem a röstelkedő lelkiismeret. Az ünnepelet írónő félénken rám mosolygott, én vissza. Ugyanazt a sebezhetőséget láttam szemében, mint ami bennem is él.

Mit bizonyítok azzal, ha kritikát írok? Mely jövő számára értékelek? Miért érzem szükségét a számomra értéként jelentkező irodalom mellett, illetve az e mércét meg nem ütő irodalom ellenében oly vehemensen fellépni? Nem része ez is a bolond és áldatlan akarásnak? Nem inkább a közös és ezért egyesítő sors a fontosabb? Az ő szemében, a másik alkotó szemében ott a tapasztalatok és a fájdalmak, a kudarcok és az alkotás örömeinek emléke, és igenis, mindez rokkoná tesz vele.

Az értéket egy módon mutathatom fel: az alkotásban. A jó művel. Minden egyéb csak fölösleges futás. Ami megöli a békességet. A békesség pedig kell.

Tisztítás, munka, megtisztulás...

Nincs kompromisszum a megtisztulásban. Nem lehet félszívvel, félakarattal, csak éppen hogy. A katarzis teljes embert kíván. Teljes alkotót és teljes befogadót. A katarzis bevon a bűvkörbe, és nem ereszt, amíg bele nem remeg a szív, az ész.

Nem elég a porszívás, nem elég a klór, nem elég, hogy beborít a csípős tisztítógőz. A szó is kell. A szó, ami tisztít, ami rendez.

Te csak akkor írd, ha benned van a megtisztulás minden indulata, az a nemes düh, hogy tisztulást és rendet teremts magad körül.

Már önmagamhoz szólok. A konyha árnyai egyre inkább feloldódnak az emlékezés rendjében.

Kikapcsoltam a porszívót. Felmotunk, rendet tettünk. Békés csönd van. Nem zúg bele a porszívó hangos motorja, és nem kiabál bele senki a múltból. Békesség...

